

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Oppsummering av høringsuttalelser, samt vurdering og anbefaling mht. endringer av høringsutgaven datert 1. juli 2013.

**Til styringsgruppa, grunnlag for drøfting i møte 06.01.2014
Fra prosjektleder**

Dato: 17. desember 2013

Bakgrunn:

Styringsgruppa drøftet i møte 6. og 7. juni utkast til regional plan. Etter dette var det en mailrunde med mulighet for å gi ytterligere innspill. Det planforslaget som styringsgruppa samlet seg om ble lagt fram for fylkesutvalgene i de tre fylkenes augustmøter for vedtak om høring og offentlig ettersyn. Det ble ikke foretatt noen endringer av fylkesutvalgene.

Høring og offentlig ettersyn av planen ble kunngjort i 5 aviser tilknyttet distriktet (Hardanger Folkeblad, Hordaland, Hallingdølen, Sogn Avis og Bergens Tidende) 11. eller 12. september.

Brev om høringen, datert 02.09.2013 ble sendt ut til 246 adressater. På adresselisten står berørte kommuner, fylkeskommuner, fylkesmenn, statlige fagetater, lag og organisasjoner innenfor næring, grunneierinteresser, villreinforvaltning, natur og friluftsliv, samt hytteforeninger.

Tidligere intern høring:

Det kan være av interesse å ha lett tilgang til den interne høringen fra i vår, da enkelte viser til denne i sitt høringssvar. Se denne lenken til nettsiden:

http://www.regionalplan-nordfjella.no/uploads/Intern%20horing_oppsummering_%2028%2005%202013.pdf

Høringsuttalelser:

Det har kommet inn 49 uttalelser (nr. 21 er ubrukt nummer).

Nedenfor oppsummeres den enkelte uttalelse supplert med min vurdering og forslag til oppfølging av de enkelte. Kommentarene står stort sett nær det som kommenteres. Bokstaver i spaltene er for å koble oppsummering og kommentar. Mine forslag til endringer av planen, med bakgrunn i høringsinnspill, er **markert med gul farge.**

Jeg har hatt en drøftingsrunde per mail med administrativ gruppe. Vurderinger og anbefalinger er likevel mitt ansvar, og notatet er derfor skrevet i jeg-form.

Oppsummeringene kan ikke ta ikke med alle detaljer. Les høringsbrevne for mer informasjon. De er vedlagt i eget pdf-dokument.

De konkrete forslagene til endringer er tatt inn revidert plan, - alle endringer i plandokumentet er markert med gult. Kartendringer er vist på egen vedlagt skisse. Begge er datert 17.12.13.

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

Høringspart:	Oppsummering:	Prosjektleders kommentar/vurdering:
1. Riksantikvaren	Tar til etterretning det arbeidet som er gjort og den måte hensynet til kulturminner er integrert i planen. Mener planen tar nødvendig hensyn til kulturminneverdiene i planområdet.	Tas til etterretning.
2. Direktoratet for mineralforvaltning	Direktoratet finner det uforståelig at mineralske ressurser ikke er gjort til et eget tema i planutredningen. De understreker viktigheten av at direktoratet kan ha tilsyn med nedlagte gruveåpninger og kunne utføre sikringsarbeider. De foreslår konkret følgende tillegg til retningslinjene: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Direktoratet for mineralforvaltning kan gjennomføre undersøkelser og registreringer av eventuell tidligere bergverksdrift samt gjennomføre tiltak med hensyn på sikring og forurensning.</i> • <i>Det kan gjennomføres grunnleggende geologisk kartlegging i området.</i>	Direktoratet påpekte allerede i planprogrammet at mineralske ressurser burde være tema i planutredningen. Dette ble ikke fulgt opp da vi oppfattet dette som svært omfattende. Deres forslag til supplement til retningslinjene anbefales imøtekommet forutsatt at det finnes aktuelle gruver i området, som en ny §2.10.
3. Forsvarsbygg	Påpeker at de har skyte- og øvingsfelt på Mølfjell og et anlegg i Lærdal og at muligheter for ferdsel på tilførselsvegene er en forutsetning. Påpeker også at de flyr lavt over området, men at de er innstilt på å ta hensyn til villreinene i kalvingstiden.	Dette er i samsvar med planens retningslinjer.
4. Statskog	Store deler av planarealet er statsallmenninger, jfr. kart Statskog har lagt ved sitt brev. Disse er eid av Statskog, men driftet av ulike fjellstyrer. De påpeker viktigheten av å ta vare på leveområdene for villrein, men ønsker også å videreføre dagens bruk knyttet til beite/seterbruk, jakt, fiske og friluftsliv. Til kap. 7's punkt om varslingsrutiner (under Friluftsliv og villrein) påpeker de at Fjellstyrenes oppsynstjeneste må trekkes inn i drøftingene. Tar for øvrig planen til etterretning.	Dette anbefales tatt inn i handlingsplanen på s. 48.
5. Statens vegvesen (Buskerud)	Understreker at det for Statens Vegvesen er viktig at den fremtidige bruken av Hardangervidda og Nordfjella legger til rette for en utvikling også av vegnettet, samt muligheter for forsvarlig drift og vedlikehold. Vintervedlikehold er særlig viktig. Påpeker også at nye tunneler og traseendringer kan være viktig både for	

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	<p>villreinen og for framkommeligheten.</p> <p>Følgende veger blir særlig berørt: Rv 7, Rv 52 og Fv 50. Fv 244 (som går inn til randområde ved Rødungstølen) og Rallarvegen blir delvis berørt.</p> <p>Ber om at følgende ivaretas i retningslinjene:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Mulighet for å etablere freseplasser/gater for snø langs Rv 52 b) Mulighet for bruk av snøscooter ved redningsarbeid (§2.2) c) Mulighet for mindre bygg tilknyttet drift, vedlikehold med mer bes innarbeidet i §§ 3.1.1 og 3.2.1. d) Ny Hardangerviddatunnel på Rv 7 er aktuell problemstilling. Siden trase for tunnel og ny veg ikke er bestemt, ber de om at det tas høyde for at denne kan komme i berøring med arealsonene i planen. <p>Påpeker at økt fritidsbyggeaktivitet de siste åra har gitt mer trafikk i området. Dette kan gi konsekvenser for drift og vedlikehold av vegnettet, men de mener planen ivaretar dette.</p> <p>Ønsker tydeligere angivelse av vegnettet på plankartet.</p>	<p>b) Dette går inn under nyttekjøring, og egen presisering anses som unødig.</p> <p>a) og c): For å møte disse punktene anbefales følgende tillegg i § 3.1.3: Tiltak i form av bl.a. freseplasser og mindre bygg langs vegtraseen er tillatt for å sikre vinterdrift. Det forutsettes at dette lokaliseres med hensyn til villreinens behov og avklares med kommunen. Samt en henvisning til dette i §3.2.3.</p> <p>d) Av hensyn til både framkommelighet over Hardangervidda og av hensyn til villreinens trekkmuligheter er en ny Hardangerviddatunnel som erstatter Rv. 7 viktig. Denne planen bør ikke hindre dette. Jeg anbefaler følgende tillegg til § 3.1.3 Unntatt fra dette er eventuell ny trase for Rv 7. Dersom dette blir aktuelt innenfor planområdet, må konsekvenser for villreinen vurderes og vektlegges i planleggingen. Samt en henvisning til dette i §3.2.3.</p> <p>Kartet er utformet etter nasjonal standard. Vi bør likevel i dialog med kartkonsulenten forsøke å justerer kartografien noe.</p>
6. Jernbaneverket	<p>Konstaterer at Bergensbanen i stor grad følger sørlig kant av planområdet, delvis i randområdet og delvis i nasjonalt villreinområde. Jernbanens interesser rundt stasjonsområdene er ivarettatt ved at areal ved stasjonsområdene er avsatt til formålet <i>Stasjonssted</i>.</p> <p>Konstaterer at banen delvis er til hinder for villreintrekk mellom Hardangervidda og Nordfjella, og at tunneler kan være avbøtende tiltak. Jernbaneverket har ikke umiddelbare planer om nye.</p> <p>Nytt kryssningsspor er planlagt ved Vieren som ligger ved planområdets yttergrense ved Upsete.</p> <p>Jernbaneverket vurderer å videreføre handlingsplan (strategi) for Rallarvegen med en forvaltningsplan.</p>	<p>Innspillet gir selv ingen forslag til endringer, og tas til etterretning.</p> <p>Arbeidet med forvaltningsplan for Rallarvegen bør ha dialog med handlingsplanens prosjekt "oppfølging av fokusområder" (s.47). For å sikre dette anbefaler jeg å legge til Jernbaneverket i opplistingen av hvem som bør involveres.</p>
7. Miljødirektoratet	<p>Miljødirektoratet sier innledningsvis at de mener det framlagte forslaget til Regional plan for Nordfjella i hovedsak svarer bra på bestillingen fra Miljøverndepartementet, og at det er lagt ned et godt arbeid med å frambringe et godt kunnskapsgrunnlag for</p>	<p>De fleste merknadene tas til etterretning. Konkrete endringsforslag kommenteres og drøftes nedenfor.</p>

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	<p>planarbeidet og å ta dette i aktiv bruk i planprosessen.</p> <p>Nedenfor oppsummeres deres merknader som innebærer noen endringsforslag:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Påpeker avvik i nummereringen på kart 5 (s. 18) og tabell s. 19. b) Mener matrisen i kap. 5 med antatt konfliktgrad gir en god oversikt. c) Er positive til at Raudafjell er tatt med i planen. Påpeker at det kan gi noen utfordringer knyttet til bestandsforvaltningen og eventuell jakt. d) Viser til MD's bestillingsbrev der det var lagt opp til sonering i nasjonalt villreinområde, randområde og bygdenære områder. Påpeker at siden bare deler av planen har randområder og at bygdenære områder er utelatt, må arealbruk utenfor planområdet konsekvensutredes mht. villrein. De viser til omtale av dette i kap. 6.1 og har forståelse for løsningen, men finner den ikke optimal. e) Kommenterer løsningene med Kvammadalen, Systemskard og bremmen sør og vest for Hallingskarvet som randområder. De understreker viktigheten av konsekvensutredning ved eventuell utviklingsplaner og tiltak for å kanalisere ferdsel bort fra viktige villreinområder. f) Mener retningslinjene i all hovedsak er gode og understreker viktigheten av å implementere de i kommuneplanene. Foreslår følgende endringer:<ul style="list-style-type: none"> a. §2.1 om Rallarvegen bør suppleres med naturlig til <i>Rallarvegen kan åpne når snøen naturlig har smeltet.</i> De er tydelige på behov for forbud mot åting og brøyting. b. I § 2.7 om vassdrag foreslår de å stryke begrepet "viktige villreinområder" da dette oppfattes som uklart. c. §3.2 ber om at begrepet "til dels" erstattes med "i all hovedsak" for å tydeliggjøre at det meste av randområdene er leveområder for villrein. g) Ingen særskilte merknader til handlingsplan og konsekvensutredning. h) Naturmangfoldloven: ber om at vurderingene i kap. 8.5 også inkluderer lokalisering, dvs. omtale av hensyn som er vektlagt	<ul style="list-style-type: none"> a) Kartet i rapporten er ikke siste versjon, men jeg har bedt NINA om å få det riktige oversendt. Dette blir rettet opp så snart jeg får det. c) Se egen omtale nedenfor d) Dette er omtalt i rapporten (kap. 6.1, s. 39) e) Dette er ivare tatt i planen. f)<ul style="list-style-type: none"> a. dette er et stridspunkt og er drøftet nedenfor b. det er riktig at dette er noe uklart og kan tolkes ulikt. Regulantene (29 og 30) tar også opp dette. Jeg anbefaler å følge Miljødirektoratets anbefaling. Det gir et noe "strengere" signal, men er uansett fortsatt en "bør-paragraf" om et forhold som styres etter annen lovgivning. c. anbefales korrigert som foreslått. h) Anbefales fulgt opp ved (i kap. 8.5) å si litt mer om loven og å vise til kap 6.2 der bakgrunn for sonene omtales. Se foreslåtte endringer på s. 60 i rapporten.
--	--	---

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	ved fastsetting av grenser.	
8. Nærøyfjorden verneområde-styre	Støtter forslaget til plan.	Tas til etterretning.
9. Hallingskarvet nasjonalpark-styre	Foreslår å legge inn et komma i §1.4 siste setning slik at det blir: <i>Villreinnemnda og villreinutvalget skal høres ved behandling av arealplaner, sti- og løypeplaner, dispensasjonssaker, vassdragskonsesjoner, linjeføring og andre tiltak, som kan få betydning for villreinens livsvilkår.</i>	Gul markering viser kommaet. Deres forslag har til hensikt å ikke skape forventninger om nye oppgaver til nasjonalparkstyret. Se også kommentarer om dette punktet fra grunneiere i Ål (46) og Bergen turlag (23). Dette forslaget er helt uproblematisk. Nasjonalparken ligger som en naturlig del av nasjonalt villreinområde, men nasjonalparken har egne forskrifter (jfr. §1.3) som styrer forvaltningen, og skal i prinsippet ikke styres av regional plan. Uansett bør ikke regional plan være strengere enn forskriften for nasjonalparken.
10. Nordfjella og fjellheimen villreinnemnd	I hovedsak er nemnda svært godt fornøyd med prosessen og planforslaget. Men de har noen kommentarer: a) Reiser spørsmålet om begrepet "randområde" bør byttes ut med et begrep som synliggjør at store deler av randområdene også er leveområder for villreinen. b) Påpeker at en gjennom prosessen har kommet fram til gode og omforente løsninger i arealsonering og retningslinjer. Men mener valgene som ble gjort for Systerskard og Kvammadalen er uheldige. c) Påpeker noen mindre avvik mellom 1998-planen og den regionale planen nordvest for Flævassdammen. d) Villreinnemnda ser svært positivt på at Raudafjell er innlemmet i planen og anerkjent som leveområde for villrein. De mener imidlertid at det er unaturlig å definere dette som nasjonalt villreinområde uten en forutgående prosess med rettighetshavere. e) Problematiserer rundt grenser og trekkveger mellom Hardangervidda, Nordfjella og Raudafjell. Ber om ei markert grense mellom Nordfjella og Raudafjell som viser at det har ulik status. f) Bemerket at handlingsplanen er viktig og ser den som et godt grunnlag for videre oppfølging.	a) Det er riktig at svært store deler av disse arealene er leveområder. Jeg fraråder likevel å endre begrepet, da dette er brukt i 1998-planen og også er et begrep departementet brukte i sitt oppdragsbrev. I §3.2 er det presisert at dette omfatter leveområder. Etter oppfordring fra Miljødirektoratet (7), er det også foreslått noe skjerpet. b) Innebærer ingen endringer, - tas til etterretning. c) Det påpekte avviket har ikke vært tilsiktet. Det skyldes sannsynligvis grove streker på kart i liten målestokk. Dette anbefales korrigert. Men jeg minner også om at dette er en grovmasket og retningsgivende regional plan. Detaljer og finjusteringer vil måtte skje i kommuneplaner og reguleringsplaner. d) Se egen drøfting av Raudafjell sist i dokumentet. e) Se drøfting under villreinutvalget (32) f) Tas til etterretning.
11. Fylkesmannen i	Understreker at de ha vært aktivt med i prosessen og viser til sine	a) Dette er tatt av både Miljødirektoratet og villreinnemnda.

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

Buskerud	<p>tidligere kommentarer. Bemerket nå to forhold:</p> <p>a) Det er viktig at planen er tydelig på at også randområdene er leveområder. Foreslår å ta ut "til dels" i §3.2.</p> <p>b) Ber om følgende tillegg i kap. 8.4 om område 7b: <i>"Endringen til randområde er ikke gjort for at alpinanlegget skal kunne utvides, men for at området skal kunne tilrettelegges for alment friluftsliv ved stier og løyper."</i></p>	<p>Siden området faktisk også omfatter arealer som ikke er leveområder, anbefaler jeg den endringen Miljødirektoratet foreslår, dvs. at "til dels" erstattes med "i all hovedsak".</p> <p>b) Dette er kontroversielt fordi flere (bl.a. 27 og 28) ønsker mer næringsrettet arealbruk her. Men siden det var dette styringsgruppa ble enige om i sin drøfting i juni, anbefaler jeg dette innarbeidet.</p>
12. Fylkesmannen i Hordaland	<p>Påpeker at planforslaget er balansert og tar hensyn til både villrein, friluftsliv og næringsinteresser. Men de mener planen i §2.1 med begrepet "når snøen har smelta" er uklar.</p>	<p>Se drøfting nedenfor.</p>
13. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane	<p>Mener det har vært en god og inkluderende prosess. Ser planen som et viktig skritt videre i den felles forvaltningen av villreinen i området. Har følgende mer konkrete merknader:</p> <p>a) Positive til at Raudafjell er med. Men sier at området kanskje bør markeres tydeligere siden det ikke er definert som del av noe villreinområde i dag.</p> <p>b) §3.2 – begrepet "til dels" bør tas ut.</p> <p>c) Understreker viktigheten av at kommunene følger opp planen i sine kommuneplaner</p> <p>d) Har ikke merknader til en forsiktig utnyttning av Kvammadalen. Men eventuelle tiltak må konsekvensutredes.</p> <p>e) Ser etablering av et Nordfjellaråd som et godt tiltak.</p>	<p>a) Se egen drøfting av Raudafjell nedenfor</p> <p>b) Se omtale under Miljødirektoratet og Fylkesmannen i Buskerud</p> <p>Øvrige merknader tas til etterretning.</p>
14. Ål kommune	<p>Har ingen merknader</p>	<p>Tas til etterretning</p>
15. Hol kommune	<p>Kommunestyret vedtok enstemmig:</p> <p><i>Endringer av villreingrense, randsoner og retningslinjer aksepteres slik de er justert etter møte i styringsgruppa den 6. og 7.juni 2013.</i></p> <p><i>Grensa fra 1998-planen opprettholdes ved Stryknesdammen og Nystølen.</i></p> <p><i>For øvrig har Hol kommunestyre ingen merknader til Regional plan for Nordfjella. Det forutsettes at grensene i en slik overordnet plan ikke er vurdert i detalj, og at det i framtidige lokale planer kan vurderes om det er fornuftig med mindre justeringer i randsonens yttergrense.</i></p>	<p>Grensen ved Stryknesdammen og Nystølen er en unøyaktighet i karttegningen, delvis fordi vi er på regionalt og grovmasket nivå. Dette er ikke tilsiktet og anbefales rettet opp. Se også uttale 39.</p>
16. Hemsedal	<p>1) Foreslår at Systerskard blir lagt inn i retningslinjen §3.2 på lik</p>	<p>Nyansering av arealbruken øst for Fanitullvegen ble også spilt</p>

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

kommune	linje med Kvammadalen. 2) Viser til tidligere innsendt høringssvar angående områdene øst for Fanitullvegen.	inn fra Hemsedal i den interne høringen i vår. (Se s. 1 i oppsummering av intern høring, datert 28.05.2013.) Se nærmere vurderinger av disse spørsmålene nedenfor.
17. Voss kommune	Vedtok enstemmig følgende uttalelse: <i>Voss kommune ser positivt på at viktige villreinområde blir sikra gjennom den regionale villreinplanen og vil tilrå at planframlegget vert vedteke slik det ligg føre.</i>	Tas til etterretning.
18. Ulvik herad	Vedtok enstemmig følgende uttalelse: <i>Ulvik herad støttar planforslaget slik det ligg føre med fylgjande endring: Ulvik herad ser det ikkje som naturleg at området Raudafjella vert ein del av nasjonalt villreinområde, men at dette vert definert som randområde. Dette ut frå at Ulvik herad meiner det ikkje grensar til Nordfjella Villreinområde.</i>	Se egen drøfting av Raudafjell under.
19. Aurland kommune	Vedtok enstemmig følgende uttalelse: <i>Aurland kommune sluttar seg til framlegg til regional plan for Nordfjella med Raudafjell 2014-2025, slik det endring: §2 pkt. 1:Rallarvegen kan opnast for sykkelturnisme når snøen har smelta naturleg, eller ved godkjent åting frå 01.07.</i>	Aurlands setning om Rallarvegen er litt uklar. Men jeg forstår den slik at kommunestyret mener vegen må kunne åpnes fra 1. juli, og at da åting eventuelt må kunne skje før dette. Se mer i egen drøfting sist i dokumentet.
20. Lærdal kommune	Vedtok følgende: <i>Lærdal kommune tilrår godkjenning av planutkast for Regional plan for Nordfjella med Raudafjell av 1.7.2013.</i>	Tas til etterretning.
21. utgår		
22. DNT Oslo og omegn	Har ansvar for det meste av DNT-rutenettet mellom Finse og Tyin. Har følgende merknader: a) Forholdet mellom vernebestemmelser i verneområder og retningslinjer i den regionale planen bør tydeliggjøres. b) Mener med henvisning til s. 37 og merknad om at større hytteutvidelser bør unngås, at hensikten bør tydeliggjøres. De antar at planen her mener kapasitetsøkning, men understreker at det kan være andre grunner for utvidelser som det bør være muligheter for.	a) Dette er også tatt opp av Hallingskarvet nasjonalparkstyre (9). Jeg foreslår følgende tillegg (gult) i siste setning i § 1.3 for å tydeliggjøre: <i>Nasjonalparken og andre verneområder har egne forskrifter og bestemmelser i henhold til naturvernloven/naturmangfoldloven som gjelder foran den regionale planen.</i> b) Tabellen på s. 36 og 37 oppsummerer antatt konfliktgrad mellom villrein og andre interesser, samt mulige avbøtende tiltak, og bør kunne stå slik. Både flere overnattingsplasser og bedre fasiliteter kan bidra til å øke trafikken. Styringsgruppa drøftet rammer for turisthytter i møte 6. og 7. juni. Den konkluderte med å fastslå at nye hytter ikke skal

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	<p>c) Har forståelse for behov for omlegging av stier og løyper (§2.1 og omtale s. 48), men savner en vurdering av dette behovet i nasjonalparken.</p> <p>d) §2.1 om sykling på Rallarvegen: påpeker at "når snøen har smeltet" er uklart og bør omformuleres.</p> <p>e) Mener beskrivelsen av NINA-rapportens omtale av Geiteryggen (s. 55) er upresis og bør tydeliggjøres.</p> <p>f) Vil gjerne delta i informasjonsarbeid om villreinen.</p>	<p>bygges, men ønsket ikke å si noe om alt etablerte hytter (§3.1.1).</p> <p>c) Se punkt a) ovenfor. Denne planen overstyrer ikke verneområdene, men problemstillingen kan komme opp der også. Dette kan tydeliggjøres med følgende tillegg på s. 48: <i>Eventuelle forslag om omlegging av stier og løyper som berører verneområdene må avklares med, og godkjennes av, vernestyrene.</i></p> <p>d) Påpekt av flere. Se egen omtale nedenfor.</p> <p>e) Dette er den samlede sluttvurderingen i en lengre omtale. Jeg kan ikke se at dette er så upresist. Men for å møte behovet for mer informasjon, anbefaler jeg <i>å legge inn en sidehenvisning til NINA-rapporten i merknadsfeltet (s. 55).</i></p> <p>f) Dette er veldig positivt og bør følges opp etterhvert.</p>
23. Bergen og Hordaland Turlag	<p>Påpeker at formålet som er skissert i §1.1 harmonerer godt med de verdier turistforeningen ønsker å ivareta.</p> <p>Foreslår konkret:</p> <p>a) å understreke viktigheten av dialog ved å legge til følgende sluttsetning i §1.1:</p> <p><i>Sikre gode kommunikasjonsrutiner og samråd mellom brukerinteresser i kommunale planspørsmål som gjelder Nordfjella med hensyn til villreinens leveområder.</i></p> <p>b) For å styrke samråd med turistforeningene om viktige spørsmål foreslår turlaget at turistforeningene nevnes konkret i §1.4.</p>	<p>Begge disse innspillene handler om økt dialog mellom planmyndigheter, i praksis kommunene, og turistforeningene. Dette er et positivt og konstruktivt ønske.</p> <p>Villreinnemnd og villreinutvalg er nevnt spesielt for å synliggjøre at villreinens behov skal ivaretas. Men det ligger i plan- og bygningsloven at alle parter skal involveres når planprosesser pågår. Dette er også påpekt av grunneiere i Ål (46). Siden dette påpekes av flere, kan det være på sin plass å presisere kravet om medvirkning med følgende setning sist i §1.4:</p> <p><i>Det forutsettes at all videre planlegging i området skjer med gode kommunikasjonsrutiner og samråd mellom alle brukerinteresser.</i></p>
24. Norges Jeger- og Fiskeforbund, avd. Buskerud og Hordaland	<p>NJFF er opptatt av å ta vare på leveområdene og villreinstammen for å sikre fremtidens jegere mulighet til å utøve jakt.</p> <p>Viser til viktigheten av dempende tiltak i randområdene, å ivareta fokusområder og sikre trekkveger, samt å utføre avbøtende tiltak knyttet til vegnett og vassdragsreguleringer.</p> <p>Er positive til at tamrein er tatt ut, og til utvidelser av kjerneområdet (i sær Raudafjell). Men de er bekymret for ønske om utvikling av skianlegget i Hemsedal.</p> <p>Poenget er at man må innse at visse restriksjoner er viktig for å</p>	<p>Se egen drøfting av Raudafjell og Systerskard sist i dokumentet. Tas ellers til etterretning.</p>

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	kunne ta vare på villreinstammen.	
25. Forum for natur og friluftsliv i Sogn og Fjordane (på vegne av Jeger og fisk, Naturvernforbundet, Turlaget)	<p>a) Støtter å ta Raudafjell inn i den regionale planen for å få en helhetlig forvaltning av villreinens leveområde.</p> <p>b) Planen må ta vare på og forbedre kvaliteten på leveområdene og sikre trekkvegene innen området og mot andre villreinområder. Viktig å følge opp retningslinjene i randområdene.</p> <p>c) Fokusområder: Påpeker at det i handlingsprogrammet må legges inn tiltak for å bevare trekkveger, samt tilbakeføre eldre. Foreslår tiltak knyttet til</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skråskjæring av brøytekanter • Mer tunneltak over jernbanen som gir mulighet for villreintrekk • Reetablere trekk gjennom endrede magasinregimer og nye fyllinger • Ta hensyn til kulturminner knyttet til jakt og fangst <p>d) Understreker viktigheten av gode sti- og løypeplaner for å ivareta friluftslivet, men også redusere konfliktområdene.</p> <p>e) Understreker at det er viktig med streng praksis knyttet til motorisert ferdsel</p> <p>f) Understreker viktigheten av langsiktig perspektiv som ivaretar villrein i forvaltningen av randområdene.</p>	<p>a) Se egen drøfting av Raudafjell sist i dokumentet.</p> <p>c) Tunneltak kan være et svært godt tiltak for villreintrekk. Jernbaneverket har imidlertid presisert at det per nå ikke foreligger planer om dette (jfr. uttalelse 6). Jeg anbefaler at stikkordet tunneltak nevnes i handlingsprogrammets punkt om fokusområder, der også Jernbaneverket anbefales involvert i dialogen (s. 47).</p> <p>Uttalelsen ellers understreker mye av det som ligger i planforslaget og viktigheten av å følge det opp i kommuneplaner og handlingsprogram. Tas til etterretning.</p>
26. E-CO	<p>Er Norges nest største kraftprodusent, eid av Oslo kommune. Påpeker at kraftselskapet i brev fra Direktoratet for Naturforvaltning (19.12.2012) har fått unntak fra Samla Plan for nye utbyggingsplaner knyttet til Aurlandskraftverkene, og således kan søke konsesjoner i dette området.</p> <p>Generelle kommentarer:</p> <p>a) Mener usikkerhetsmomenter i omtalen av villrein burde vært løftet fram. Tar opp en del konkrete forhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Foreslår at kart 5 på s. 18, med trekkområder og neddemte trekkområder, også viser andre påvirkningsfaktorer. Etterlyser dokumentasjon av at områder er blitt utilgjengelige. • Påviser avvik knyttet til Viddalsdammen/Fretheimsvatnet mellom tabell s. 19 som sier "flere trekk" og kart s. 18 som vier ett trekk. 	<p>a) Omtalen av villrein (kap. 3.3) bygger på de faglige rapportene vi har hatt tilgang til, der NINA-rapport 364 er klart viktigst. Kunnskapsnivået om villrein er løftet betydelig gjennom disse rapportene. Selvsagt er det fortsatt "hull" og usikkerhetsmomenter, men kunnskapsnivået bør være tilfredsstillende for det planarbeidet vi her gjennomfører. Planrapporten søker å gi et oppsummert bilde, og kan ikke ta alle detaljer som ligger i grunnlagsmaterialet. Kart 5 er fra denne rapporten, og vi kan vanskelig endre på det. Kart 9 er et kart med tyngre inngrep som Aurland Naturverkstad laget i en rapport på oppdrag av oss. Jeg ser ingen grunn til å be om faglige endringer i dette kartet. NINA-rapporten omtaler det trekket som er vist på kartet som "kjente trekkvegar", altså i flertall. Jeg mener ut fra dette at vår tekst er korrekt.</p>

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	<ul style="list-style-type: none"> • Har noen faglige synspunkter til utforming og innhold i kart 9 Tyngre inngrep (s. 33). <p>b) Mener planen i for liten grad belyser næringsliv og den store betydningen kraftproduksjon har for verdiskapingen i Nordfjella. Anbefaler et eget kapittel om dette.</p> <p>c) Mener vannkraftproduksjon burde omtales på lik linje med bygdeutvikling i innledningen til kap. 5 om konkurrerende arealbruk. Mener også det er en svakhet at det konstateres at neddemming reduserer beitearealer uten å tallfestet dette.</p> <p>d) Mener energianlegg bør inn i soneringen som annen infrastrukturvirksomhet. Gjelder tekst s. 40, §1.2 (s.43) og plankartet.</p> <p>Juridisk status:</p> <p>e) Konstaterer at det ikke er foreslått noen form for regional planbestemmelse, og at planen derved bare vil være retningsgivende.</p> <p>Retningslinjer:</p> <p>f) Mener det er uheldig å bruke <i>skal</i> i en retningslinje, og mener nyanseringen mellom <i>bør</i> og <i>skal</i> i kap. 6.3 er lite avklarende. Anbefaler å bruke <i>bør</i> og <i>kan</i>.</p> <p>g) Sitat fra brevet:</p> <p><i>I retningslinjene §2.7 andre ledd står det bl.a. at utvidelse av eksisterende kraftanlegg som gir arealbeslag i "viktige villreinområder" bør unngås i planområdet. E-CO ønsker primært at føringen slettes, da det ikke er noen automatikk i at en videre utvikling (inkludert opprustning og utvidelse) av eksisterende kraftanlegg har negativ virkning på villrein. Subsidiært ber vi om en revurdering av begrepet "viktige villreinområder" da dette for en stor grad innebærer subjektiv skjønnsutøvelse. Som minstekrav ber vi om at det i retningslinjene blir presisert hva som menes med "viktige villreinområder".</i></p> <p>h) §2.9: Påpeker at en regional plan ikke kan kreve utredning av konsekvenser av planer og tiltak utenfor planområdet.</p>	<p>b) Kraftproduksjonen er stor i dette området, og burde kanskje vært bedre belyst og tydeliggjort med et eget kapittel. Dette er omtalt i kap. 3.9 <i>Moderne infrastruktur og tyngre inngrep</i>. Jeg mener dette bør være godt nok, men dersom styringsgruppa ønsker det, kan vi flytte denne omtalen til et nytt <i>kap. 3.10 Vannkraftproduksjon</i>, samt utvide teksten noe.</p> <p>c) Jeg anbefaler at dette blir stående slik det er. Dette kapitlet er ikke ment som en eksakt og tallbasert analyse. Det er ment å gi et bilde av <u>antatt</u> konfliktgrad og mulige avbøtende tiltak.</p> <p>d) I denne regionale planen trekkes grovmaskede soner med flere brukerinteresser innenfor. Avgrensning av kraftverk og dammer må skje på et mer detaljert plannivå.</p> <p>e) Dette er en korrekt konstatering</p> <p>f) Dette har vi drøftet en del, og det er delte meninger. Jeg mener vi ved å bruke begrepet <i>skal</i> understreker viktigheten av retningslinjen. Selv om det er, og blir, en retningslinje. Jeg foreslår derfor ingen endring.</p> <p>g) Formuleringen "<i>utvidelse av eksisterende kraftanlegg som gir arealbeslag i viktige villreinområder</i>" ble vedtatt av styringsgruppa som et alternativ til "<i>utvidelse av eksisterende kraftanlegg</i>". Dette gir rom for skjønn. Jeg anbefaler å følge Miljødirektoratets anbefaling (7) da det gir mindre skjønn, men ikke er like altomfattende som det opprinnelige.</p> <p>h) E-COs påpekning om §2.9 er helt riktig. Derfor står dette som en tilleggstekst av orienterende art.</p>
27. Østfold Energi	Er eid av Østfold fylkeskommune og 13 kommuner i Østfold. Eier	

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

<p>(ØE)</p>	<p>og driver flere kraftanlegg i planområdet.</p> <p>Konstaterer at det ikke er foreslått noen regional planbestemmelse (pbl §8-5) og at planen følgelig kun er retningsgivende. Minner om at plan- og bygningsloven i mange tilfeller ikke gjelder for tiltak tuftet på konsesjonslovgivningen.</p> <p>Merknader til plandokument og kart:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Bemerket at planen i liten grad tar for seg næringsgrunnlaget og den store verdiskapningen vannkraftproduksjonen gir i Nordfjella. Anbefaler et eget kapittel om dette. b) Mener det er uheldig at det villreinfaglige grunnlaget får være premissgivende uten drøfting. Mener dette faglige grunnlaget må høres slik at en får mulighet til å imøtegå faglige påstander. c) Mener kartet med trekkveger (s. 18) i tillegg til neddemte trekk burde vise andre påvirkninger. Mener påstand om at trekkveger som ligger i områder med inngrep er "blitt utilgjengelige" må dokumenteres. d) Påpeker at en ikke har tatt inn over seg at offentlig eide kraftselskap har generell tillatelse til motorisert ferdsel. e) Ønsker en del endringer på kart 9, s. 33. f) I kapitlet om konkurrerende arealbruk ønsker de vannkraft trukket fram på linje med annen bygdeutvikling. g) Savner tallfesting av neddemt beiteareal og vurdering av om dette egentlig er noe problem. h) Mener energianlegg bør ha egen arealsone som andre infrastrukturprosjekt (jernbane og forsvar). i) Savner anleggsvegen til bekkeinntaket i Gravidalen. <p>Merknader til retningslinjer:</p> <ul style="list-style-type: none"> j) Påpeker at bruk av <i>skal</i> i en retningslinje er villedende. Er kritisk til bruk av både <i>skal</i> og <i>bør</i>. Foreslår <i>kan</i> og <i>bør</i>. k) Tar opp problemstillingen rundt begrepet "viktige villreinområder" i §2.7 l) Om §2.9 påpeker de at denne planen ikke kan pålegge konsekvensutredning av planer utenfor planområdet. m) §1.3: det bør skilles mellom nye permanente vegger og midlertidige vegger.	<ul style="list-style-type: none"> a) Se punkt b) under E-CO b) Dersom det faktagrunnlaget vi har benyttet skulle vært hørt, måtte det skjedd i regi av NINA-prosjektet selv. Ellers vil jeg bemerke at NINA hadde en bred prosess, men kanskje ikke høringer, i sitt arbeid. Det er også et poeng at dette kunnskapsgrunnlaget er dynamisk i den forstand at ny kunnskap kommer til, og vil være med når denne planen om noen år skal rulleres. c) Se punkt a) under E-CO d) Det er dette det vises til med formuleringen <i>men åpner for nyttekjøring for en rekke formål</i> (s. 30 i rapporten). Det er trolig fornuftig å tydeliggjøre dette. Jeg foreslår følgende presisering ved å skrive litt om: Lov om motorisert ferdsel i utmark har et generelt forbud mot kjøring. Men i henhold til §4 er nyttekjøring for en rekke formål tillatt med hjemmel i loven og i henhold til §6 kan kommunene etter søknad gi tillatelse når særlige grunner foreligger. e) Se punkt a) under E-CO f) Se punkt c) under E-CO g) Se punkt c) under E-CO h) Se punkt d) under E-CO i) Angivelse av vegger på kartet må være konsekvent ved at alle anleggsveger må behandles likt. Hva som er med her er avhengig av kartdatabasene. Jeg foreslår at vi i samarbeid med kartkonsulenten forbedrer dette så langt mulig. j) Se punkt f) under E-CO k) Se punkt g) under E-CO l) Se punkt h) under E-CO m) Trolig menes her §3.1.3 (ikke §1.3). Jeg anbefaler at retningslinjen om ikke nye vegger i nasjonalt villreinområde opprettholdes.
-------------	---	---

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

28. Foreningen visitrallarvegen.no	<p>Dette er et samarbeidsorgan for næringsinteresser langs Rallarvegen. Har fått tillatelse til et prøveprosjekt med åting av enkelte strekninger på Rallarvegen etter 1. juni. Skal skje våren 2014. Kommenterer følgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Rallarvegen ligger på grensen mellom Hardangerviddaplanen og Nordfjellaplanen. De velger primært å forholde seg til Nordfjella. 2) Selv om planen i formålet vektlegger både villrein, næringsliv og friluftsliv, mener de villrein prioriteres i enhver sammenheng. 3) Er opptatt av at Rallarvegen skal bestå som en unik opplevelse for folk flest, og er bekymret for at planen lar Rallarvegens framtid være betinget. 4) Ber om at retningslinjen om Rallarvegen "...når snøen har smeltet" endres slik at det etter 1. juni kan gjøres tiltak som snørydding og åting for å ha den klar for åpning 1. juli. 5) Ønsker følgende tiltak for å tilrettelegge for åpning:<ol style="list-style-type: none"> a. Mulighet for brøyting av vegstrekning øst for Finse (men normalt naturlig nedsmeltet innen St.Hans. b. Tilrettelegge for selektiv åting og utgraving på strekningen Finse-Hallingskeid c. Hallingskeid-Vatnahalsen vil normalt være nedsmeltet til 1. juli, men mulighet for å grave gjenværende fonner. 6) Sier Rallarvegrådet må gis en institusjonell rolle i forvaltningen av Rallarvegen som grensesnitt mellom de to planene. 7) Støtter alle videre studier av trafikk og brukskonflikter langs vegegen og vil arbeide konstruktivt i forhold til dette.	<p>Hovedbudskapet her er at næringen langs Rallarvegen trenger forutsigbarhet, og ikke å være avhengig av det enkelte års vær- og snøforhold.</p> <p>Se omtale sist i dokumentet.</p> <p>6) Rallarvegrådets rolle bør omtales nærmere i handlingsplanen under punktet om Nordfjellaråd. Følgende setning foreslås innarbeidet: Nordfjellarådet bør ha dialog med Rallarvegrådet. Formen på samarbeidet avklares etter hvert.</p>
29. Hemsedal utmarksservice (HUS)	<p>Organiserer all skiløypekjøring i Hemsedal (220 km).</p> <p>I forhold til at områdene øst for Fanitullvegen er definert ut av randområdet bemerker de at de kjører flere populære løyper i dette fjellområdet. Ser det som svært samfunnsnyttig at disse løypene kan opprettholdes, og dersom behovet for flere løyper melder seg, ber de om at dette ivaretas i den endelige planen.</p> <p>Understreker at løypene bør ligge nær der brukerne bor.</p>	<p>Slik retningslinjene er utformet nå, vil etablerte traseer i utgangspunktet i hele planområdet kunne videreføres. Men dersom de er i konflikt med villreinhensyn, bør de legges om for å tilpasse seg dette bedre.</p> <p>Det skal i utgangspunktet ikke etableres nye skiløypetraseer i det nasjonale villreinområdet.</p> <p>Dette området øst for Fanitullvegen er omdiskutert, og jeg viser til drøfting sist i dokumentet.</p>

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

30. Skistar Norge AS, avd. Hemsedal	<p>Understreker og beskriver den positive utviklingen Hemsedal er inne i, og reiselivsnæringens betydning for dette. Presiserer også at Hemsedal skisenter i mange år har vært kommunens hjørnesteinsbedrift.</p> <p>Er positive til at nasjonalt villreinområde og grensen for randområdet er flyttet lenger inn i fjellet enn i opprinnelig forslag.</p> <p>Men de ser på Systerskard som et så viktig utviklingsområde at de ber om at dette arealet tas ut av planen. Viser til NINA Rapport 956 – med konsekvensutredning (KU) som sier at en slik utvikling ikke vil være negativ for villreinen. Påpeker også planens ambisjon om å ivareta bygdeutvikling.</p>	Se omtale sist i dokumentet.
31. Hemsedal Turisttrafikklag	<p>Viser til den samfunnsmessig positive utviklingen bygda har hatt de siste årene. Understreker hvor viktig turismen er som leveveg i Hemsedal, og skisenterets helt sentrale rolle i dette.</p> <p>Det er avgjørende at skisenteret har gode utviklingsmuligheter og ber derfor om at Systerskard trekkes ut av planen for å muliggjøre en fremtidig alpin utvikling.</p>	Se omtale sist i dokumentet.
32. Villreinutvalget for Nordfjella	<p>Er grunneiernes og fjellstyrenes fellesorgan med ansvar for den praktiske forvaltningen av villrein. Nesten 100% av grunneierne og alle fjellstyrene er tilsluttet villreinutvalget.</p> <p>Bemerk følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Hovedinntrykket er at det er et solid og grundig arbeid. De setter pris på at den gamle kommunedelplanen er lagt til grunn samtidig som den bygger på omfattende ny dokumentasjon. b) Påpeker en viktig mangel: Planområdet inneholder areal i to villreinområder, Hardangervidda og Nordfjella, pluss Raudafjell som ikke er godkjent villreinområde. Understreker viktighet av å tydeliggjøre på plankartet hvilke areal som inngår i hvert av disse områdene. Begrunner dette med plangrenser lett seinere kan bli foreslått som grenser for villreinområder. c) Bemerk at arealsoneringen for Nasjonalt villreinområde og Randområde er omtrent den samme som i den gamle kommunedelplanen mht. både sonetype og grensetrekking.	<ul style="list-style-type: none"> a) Tas til etterretning b) Dette er et viktig forhold som vi bør synliggjøre bedre. Det er til en viss grad vist i kart 3 (s. 15) i rapporten, men kanskje ikke tydelig nok. Jeg anbefaler at vi erstatter dette kartet med et nytt som viser forvaltningsområdene tydeligere, samt supplerer teksten noe. I tillegg kan det legges inn en grense på plankartet som viser Nordfjella villreinforvaltningsområde som en informasjon.

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	<p>Viktige unntak er Kvammadalen og Systerskard:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sier at nyeste kunnskap vel tilsier at Kvammadalen ikke har vinterbeite, og forutsatt god planlegging av løypenett, kan planforslaget aksepteres. • Villreinutvalget er uenig i at Systerskard omdefineres til randområde, til fordel for reiselivsinteresser og til ulempe for villreinen. <p>Har ingen merknader til retningslinjene.</p> <p>d) Foreslår at kraftutbyggingsplanene i Gravidalen omtales i merknadsfeltet i tabellen på s. 55.</p> <p>e) Er positive til konkrete tiltak i handlingsplanen. Bemerket spesielt at et Nordfjellaråd er bra. Slutteseg til at det er foreslått ansvarsfordeling, men forutsetter at fylkeskommunene da må ha tilstrekkelig plan- og viltfaglig kapasitet og kompetanse.</p> <p>f) Kommenterer et par feil i stedsangivelsen på bilder i rapporten.</p>	<p>c) Se omtale om Systerskard sist i dokumentet.</p> <p>d) Et godt innspill. Jeg anbefaler følgende supplerende tekst: <i>Østfold Energi har søkt om konsesjon for bygging av Gravidalen Kraftverk. NVE omtaler dette som et optimaliseringsprosjekt innenfor eksisterende utbyggingsområde. Villreinforvaltningen mener dette tiltaket er svært uheldig for villreinen. NVE har tilrådd å gi konsesjon.</i></p> <p>e) Tas til etterretning</p> <p>f) Nyttig informasjon. <i>Bildeteksten blir rettet opp.</i></p>
<p>33. Buskerud Bondelag</p>	<p>Er positiv til arbeidet som er gjort. Mener det er bra at planen er retningsgivende, og ikke juridisk. Men de er betenkt over at energisaker stort sett er unntatt fra plan- og bygningsloven.</p> <p>Registrerer at planen ikke ser landbruk som konfliktfylt i forhold til villreinen. Men de bemerker følgende:</p> <p>a) retningslinjens §2.5 om å fjerne eller legge ned sauegjerder i fjellet er for strengt for sauenæringen.</p> <p>b) moderne landbruk er avhengig av motorisert ferdsel. Planer/retningslinjer for dette (etter §2.2) må ivareta at transport av næringsdrivende og annen arbeidskraft er nødvendig nyttekjøring.</p>	<p>Tas til etterretning.</p> <p>a) av hensyn til villreintrekkene er det viktig å opprettholde retningslinje om gjerding. Se forslag til endring under pkt. 36. Det er viktig å merke seg at kommunene gis en sentral rolle med mulighet for et lokalt skjønn.</p> <p>b) det som faktisk er reell nyttekjøring vil normalt bli fanget opp her. Dette må også vurderes lokalt. Se ellers endringer kommentert under pkt. 27.</p>
<p>34. Ål bondelag v/leder Håkon Haug Laa</p>	<p>a) Ønsker plangrensen flyttet slik at den følger fjellvegen mellom Leveld og Hemsedal. Grunngir dette med at det ikke er rein i dette området, og at dette området er et viktig stølsområde med utmarksbeiter for husdyr. Påpeker også at det er mange gjerder rundt vollene som innebærer mye ekstraarbeid om de må tas ned.</p> <p>b) Mener §2.5 om gjerder i utmark bør fjernes. Dette vil skape</p>	<p>a) Se egen drøfting om områdene øst for Fanitullvegen.</p> <p>b) Intensjonen med gjerding er å unngå gjerder som hinder villreintrekk. Kommunene skal gi rammer for dette. Kommunene som kjenner lokale forhold vil kunne løse dette på gode måter og neppe stille urimelige krav. Å kreve gjerder rundt vollene fjernet, vil jeg tro de fleste oppfatter som urimelig. Se forslag om endring i pkt. 36.</p>

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	<p>mye ekstraarbeid. Sier også at dagens gjerder ikke skaper problemer.</p> <p>Understreker viktigheten av å kunne bruke fjellområdene uten for mye ekstraarbeid.</p>	
35. Hemsedal Bondelag v/leder Aslak Jordheim	<p>Synes det etter hvert har blitt et godt dokument som har tatt hensyn til innspill fra Hemsedal. Men ber om at området Systemskard Hesjatn tas ut av planen, da dette er svært viktig for næringsutvikling av disse eiendommene. Og lite brukt av villreinen.</p>	<p>Se egen drøfting nedenfor.</p>
36. Hol sankelag, Hol bondelag og Hol småfelag	<p>Understreker viktigheten av rasjonelle driftsopplegg for beitebruk i utmark for både storfe og småfe. Gjerding er derfor nødvendig. Men de mener at det tas hensyn til viktige trekkruter. Foreslår følgende nye tekst i §2.5:</p> <p><i>2.5 Gjerding og tekniske installasjoner</i></p> <p><i>Gjerding og tekniske installasjoner er tillatt. Det skal ved plassering bli tatt hensyn til viktige trekkruter for villrein. Gjerdnetting og tråd skal legges ned om vinteren.</i></p>	<p>Den største innholdsmessige forskjellen i dette konkrete forslaget er at tekniske installasjoner tas inn. Formmessig er den vinklet mer positivt enn høringsutgavens mer forbudsorienterte form. Jeg fraråder å ta inn tekniske installasjoner, da dette kan omfatte svært mye, men anbefaler den mer positive vinklingen. Med bakgrunn i dette og andre innspill foreslår jeg følgende reviderte tekst</p> <p>§ 2.5 Gjerder</p> <p>Gjerding er tillatt forutsatt at det ved plassering blir tatt hensyn til viktige trekkruter og beiter for villrein. Gjerdnetting og tråd som er i konflikt med villreinens arealbruk skal legges ned, eller fjernes, om vinteren.</p> <p>Nærmere rammer fastsettes i hver enkelt kommune.</p>
37. Ola Vaagen Slåtten	<p>Sitat:</p> <p><i>Så flott med en fremforhandlet konsensus omkring dette Fyrtårnet i Europa, som Langfjella-økosystemet jo er – så verdifullt at en vel ikke kan prissette det om en ville. Bare Dovre-området har vel noe liknende vest for Ural-fjella.</i></p> <p>Ellers påpekes at randsonen gjerne kunne vært større. Men ønsker å vektlegge følgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> Planen bør være fleksibel mht. at når reinen er i et område bør løypekjøring opphøre. Ha et langsiktig perspektiv, gjerne 150 år der målet skal 	<p>En så "fargerik" og flott kommentar må gjengis i sin helhet.</p> <ol style="list-style-type: none"> Planen legger opp til en slik fleksibilitet, jfr. § 2.1. Så lange tidsperspektiv er vi ikke vant med i offentlig planlegging. Men handlingsplanens punkt om oppfølging av fokusområder har et langsiktig fokus på utsatte og sårbare områder.

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	være å restaurere gamle trekkorridorer.	
38. Stein Laurud, Solveig Bakkegård og Hans Olav Grostølen, Geilo	<p>Ber om at et nærmere konkretisert areal i Storebudalen tas ut av randområde. Mener retningslinjene her er uforenelig med dagens bruk.</p> <p>Ber om å bli holdt orientert om oppfølging av fokusområdet knyttet til bredden rundt Skarvet.</p>	<p>Det omtalte arealet går helt inn til grensen for både nasjonalparken og nasjonalt villreinområde. Disse vinterbeitene har blitt grundig drøftet i styringsgruppa, og høringsforslaget er et kompromiss som skal ivareta både reinen og lokalsamfunnet. Jeg minner også om at planprosessen allerede har redusert planområdet en god del i dette området i forhold til kommunedelplanen fra 1998 (tatt ut Oddenak). Jeg fraråder å redusere det ennå mer.</p>
39. Ola Tore Larsgard Kirkeluten, Hovet	<p>a) Gjør oppmerksom på at hans støl, Nystølen vest for Myrland; i dette planforslaget ligger i randsonen, mens det i den gamle planen ligger utenfor. Han antar det er en tegneteknisk feil, og ber om at dette korrigeres.</p> <p>b) Ellers påpeker han at liene ned mot Myrland er lite egnet som villrein-randområde da det har dårlige beiter. Han foreslår at grensen for randområdet trekkes i skiløypetraseen mellom Hallingskarvet skisenter og Gurøstølen.</p>	<p>a) Dette er en tegnefeil, og skyldes at karttegneren har hatt en papirversjon av 1998-planen som utgangspunkt. Dette bør rettes opp. Før neste versjon av kartet lages, bør vi sjekke opp om det finnes flere slike uheldige forskyvninger. Men ellers minner jeg om at våre regionale grenser er grovmaskede, og må finjusteres når de implementeres i kommuneplanene.</p> <p>b) Jeg fraråder å flytte grensen her. Selv om dette kanskje er marginale beiter, har randområdene også verdi som buffer.</p>
40. Anne Stine Bondli, Geilo	<p>a) § 2.1 Allmenn ferdsel: Stier og løyper innenfor randområdene må minimum ha dagens standard, og delvis kunne oppgraderes. Trekker fram bufevegar som viktige både for turistnæringen og historisk.</p> <p>b) Kan ikke godta at myndighetene skal kreve stenging av deres fjellstue pga. villrein.</p> <p>c) Gjerder er viktige for beitenæringen, både rundt stølsvoller og som sperregjerder. Spør om lavere gjerder, som er lettere å forsere for villrein, har vært vurdert.</p> <p>d) §3.2.3 Veger Det er til tider nødvendig å kunne brøyte stølsveger for vedlikehold og bygging på stølene. Mener formuleringene er for strenge.</p> <p>e) §2.4 Utmarksnæring Beitefeltinstallasjoner som gjeterbuer, saltekasser, sperregjerder osv. må kunne settes opp også i nasjonalt villreinområde</p> <p>f) Støler og hytter bør ikke ligge innenfor randområdene. Oppfordrer til at Store Budalen med myrene trekkes ut av</p>	<p>a) §3.2.2 utdyper rammene for stier og løyper i randområdene. Det hun påpeker er etter min vurdering godt i varetatt.</p> <p>b) §2.1 om åpningstider er ment svært unntaksvis. Men selv om meningen er at dette kun skal skje i helt spesielle tilfeller, er dette en svært vanskelig retningslinje. En side er de som driver næring på slike steder, en annen side er den sikkerhetsrisikoen man skaper ved ikke forutsigbare åpningstider på serverings- og overnattingssteder. Jeg anbefaler at dette punktet utelates.</p> <p>c) I vår sammenheng har vi ikke drøftet høyde på gjerdene. §2.5 gir imidlertid mulighet for gjerding når dette er helt påkrevd. Se også pkt. 36 med uttale fra flere Hol-organisasjoner.</p> <p>d) Formuleringene i §3.2.3 med konsekvent bruk av "bør" er relativt milde. Jeg fraråder å myke det ennå mer opp.</p> <p>e) Det meste av beitefeltinstallasjoner er ivaretatt i formuleringene i §2.4. Men §2.5 søker å begrense gjerdingen. Se mer i pkt. 36.</p> <p>f) Se vurderinger under pkt. 38.</p>

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	<p>randområdet.</p> <p>g) Bremmen rundt Hallingskarvet: Ber om å bli holdt orientert om og involvert i oppfølging av fokusområdet rundt Hallingskarvet.</p>	<p>g) Dette bør ivaretas, men tas foreløpig kun til etterretning.</p>
41. Hovet og Sudndalen Grunneierlag	<p>a) Mener villreinens leveområder er meget godt ivaretatt i gjeldende villreinplan, og at en utvidelse av grensene med svært store randområder er unødvendig. Sier at en ny randsone slik den nå er foreslått vil være svært begrensende.</p> <p>b) Mener randområdene bør begrenses til de områdene som reinen faktisk benytter. Med dagens bestandsnivå vil den ikke bruke store deler av randområdene. Foreslår konkret å ta bl.a. randområdene øst for Stolsvatn ut av planen.</p> <p>c) Dersom randområdene ikke reduseres, må tamrein tillates.</p> <p>d) Mener at planen i svært liten grad legger til rette for næringsutvikling.</p>	<p>a) Men unntak av noen mindre "feil" (jfr. 39) er randområdet i svært stor grad det samme som i planen fra 1998. Det er ikke riktig at den regionale planen blir vesentlig mer begrensende enn den gamle.</p> <p>b) Selv om områdene øst for Stolsvatn ikke benyttes mye i dag, må det tas høyde for endringer over tid og at reinen i perioder vil trenge disse arealene. NINA har definert dette som vinterbeiter. Arealene har også verdi som buffer mot de mer brukte områdene.</p> <p>c) Tamrein og villrein i samme område er uforenlig.</p> <p>d) Skulle det vært mer fokus på næringsutvikling, måtte planområdet vært større og også omfatte en sone med bygdenære utviklingsområder. Men et eksempel på et næringsrettet tiltak, er de muligheter §3.2.4 gir for utmarksnæringer i randområdene.</p>
42. Grunneiere på Flæ og Halsø sameige, i Ål og Hemsedal	<p>Mener grunneierne får til dels store plager av denne verningen når de forsøker å følge med i tiden. Vanskelig å øke matproduksjonen når ressursene ligger i fjellet der de må konkurrere med villreinen. Stiller spørsmål med hvorfor de skal få det enda strengere.</p>	<p>Tas til etterretning.</p>
43. Holdeskardet og Venebotn sameige, Hemsedal	<p>Innspillet gjelder området øst for Fanitullvegen. Understreker at området må kunne brukes som før med de etablerte stiene og løypene som er der.</p> <p>Oppfordrer til at planen skal legge opp til differensiert bruk i dette området.</p>	<p>Dette arealet var i tidligere plan "villreinområde", en sone som i denne planen kalles "nasjonalt villreinområde". Det legges ikke opp til å fjerne etablerte stier og løyper, men det gis i utgangspunktet begrensede muligheter for å etablere <u>nye</u> i denne sonen (jfr. §3.1.2).</p> <p>Jeg anbefaler imidlertid en viss oppmykning i dette konkrete området. Se mer drøfting nedenfor.</p>
44. Nils Trygve Gjeldokk, Ål	<p>Har innspill til kartet "Nordfjella villreinområde og Raudafjell 2011" som følger NINA-rapport 634 angående villreintrekk ved Flævassdammen.</p> <p>Mener at trekk som er vist på kartet på nedsiden av Flævassdammen er feil. Ber om at trekket fjernes fra kartet.</p> <p>Han har selv vært mye i dette området, og har pratet med eldre</p>	<p>Dette er del av kunnskapsgrunnlaget som vi har fått fra NINA. Planprosjektet kan vi ikke gjøre endringer i NINA-rapporten.</p> <p>Jeg har spurt "villreilmiljøet" om dette. Bla. Sigmund Tveitehaugen (leder i grunneigarlaget for villrein i Ål kommune) mener at dette er et gammelt trekk som av flere grunner kan være vanskelig å bruke i dag.</p>

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	folk, men ingen har sett rein på dette stedet. Leder i villreinnemnda bekrefter også dette i et vedlagt brev.	Dette spørsmålet er det kort og godt uenighet om.
45. Halvard Espegard, Leveld	<p>a) Selv om randsonen ikke er så stor, understreker han viktigheten av at den er med i planen. Den vil bli brukt av rein når vandringscyklusen er inne. Er bekymret for en større utbygging som kommer rett utenfor denne randsonen da dette vil generere mye trafikk inn i villreinområdet. Ber myndighetene vurdere disse planene på nytt.</p> <p>b) Nedstrøms Flævassdammen er det satt opp et gjerde langs elva for å hindre beitedyr. Dette stopper også rein som trekker østover på nordsida av dammen. Ber sentrale myndigheter sørge for at dette stengslet legges ned.</p>	<p>a) Denne planen kan ikke ta tak i nevnte plan. For det første ligger den utenfor planområdet. Og for det andre er det bred enighet om at vedtatte planer gjelder uavhengig av denne planen.</p> <p>b) Dette gjerdet er omtalt i innspill fra Gjeldokk (se 44). Dersom det er slik Gjeldokk sier, ikke noe trekk, bør gjerdet kunne få stå slik det står. Dersom reinen ikke trekker der pga. gjerdet, bør det så absolutt fjernes. Men dette må eventuelt lokale myndigheter følge opp.</p>
46. Grunneiere i Ål v/Botolv Berg Bråtalen	<p>Dette innspillet er på vegne av mange grunneiere. De sender sitt innspill til selve høringen, men har også lagt ved innspill til kommunen og kommuneplanutvalget tidligere i prosessen. Føler at de ikke er blitt tatt godt nok med i planprosessen fram til dagens høring.</p> <p>Har en del synspunkter og konkrete innspill:</p> <p>a) Påpeker at planen i tillegg til villrein også skal ivareta næringsutvikling og friluftsliv (§1.1). De mener retningslinjene for både randområder og villreinområder er strenge, og fokuserer særlig på at det ikke skal kunne bygges i disse områdene, og ikke nye stier og løyper i villreinområdet.</p> <p>b) Deres fokus er områdene øst for Fanitullvegen. Med bakgrunn i NINA-rapportene som fastslår at reinen i liten grad bruker disse arealene, mener de grensen for villreinområdet bør flyttes til Fanitullvegen, eventuelt definere området som et kombinasjonsområde for turisme, landbruk og villrein.</p> <p>c) Om retningslinjenes §1.4: Er ikke fortrolig med at denne planen skal legges til grunn ved rullering av kommuneplanen. Er redd deres næringsinteresser ikke vil bli godt nok ivaretatt. Mener grunneiere, turistbedrifter mm. må høres på lik linje med villreinnemnda og villreinutvalget.</p> <p>d) §2.1: Ønsker ikke at næringsbedrifter skal måtte stenge pga. reinen.</p> <p>e) §2.4: I denne paragrafen krever de formuleringen <i>når det kan dokumenteres et næringsmessig omfang og behov</i> strøket.</p>	<p>Jeg har oppsummert innspillet til selve høringen her. De tidligere innspillene til Ål kommune ligger som vedlegg til innspillet fra Ål-grunneierne i dokumentet med alle høringsbrev.</p> <p>Ål-grunneierne har gjort et svært grundig arbeid og har synspunkter som styringsgruppa bør drøfte.</p> <p>a) Planen bærer nok mer preg av hensyn til villrein enn næring. Dette må sees i sammenheng med at planområdet etterhvert har blitt definert svært likt den interkommunale villreinplanen fra 1998 og sonegrensene videreført fra dette, - etter sterk oppfordring fra kommunene. Det betyr at mer bygdenære områder der mer ekspansiv næringsutvikling kan skje, er holdt utenfor denne planen. Innføring av Landbruk pluss-muligheter i randsonen er imidlertid et konkret og nytt næringsrettet tiltak. Landbruksbebyggelse vil selvsagt være mulig. Men det er riktig at det ikke legges opp til nye hytteplaner hverken i randsonen eller villreinområdet. Dette er viktig for villreinen, men også landskapsmessig da dette stort sett er snaufjellsområder.</p> <p>b) Se drøfting nedenfor om arealene øst for Fanitullvegen.</p> <p>c) I en kommuneplan må alle berørte parter høres (jfr. plan- og bygningslovens §5). Se kommentarer og forslag under Bergen turlag (23)</p> <p>d) Dette er også påpekt av Anne Stine Bondli (40). Se vurderinger der.</p>

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	<p>Begrunner dette med at næringer utvikles og endres over tid.</p> <p>f) §2.5: I områdene øst for Fanitullvegen er det mye stølsdrift og beiting. Det helt uaktuelt å ta ned gjerder hvert år.</p> <p>g) §3.2: Synes det er merkelig at Ål og Hol skal ha så mye større randområder enn resten av planområdet. Stiller spørsmålsteget ved det faglige grunnlaget for grensetrekkingen. Mener grensen for nasjonalt villreinområde må flyttes slik at alle stølsvollene kommer i randområdet (jfr. kart vedlagt høringsuttalelsen). Ønsker helst hele randområdet øst for Fanitullvegen omdefinert til LNF/kombinert område.</p> <p>h) §3.2.3: kan ikke ha begrensninger på brøyting og bygging av veger hvis det er nødvendig for næringsmessig drift.</p> <p>i) 3.2.4: påpeker at Landbruk pluss kan endre seg over tid.</p> <p>j) Synes ikke planen ivaretar turisme/turistbedrifter og allment friluftsliv godt nok og mener at det ikke bør være restriksjoner på tilrettelegging av skiløyper, stier og sykkelstier i området øst for Fanitullvegen. Mener slike aktiviteter kan stoppes på kort varsel om det skulle komme rein i området.</p> <p>Høringsuttalelsen oppsummerer slik (sitat):</p> <p><i>Vi vil ha grensa for Nasjonalt villreinområde bak alle stølsлага, se vedlagte kart.</i></p> <p><i>Vi ønsker at dagens randområde øst for Fanitullvegen blir omdefinert til LNF/kombinert område.</i></p> <p><i>Vi ønsker ikke at Reinen skal kunne ta over styringa av hva vi som grunneiere kan gjøre på våre støler og sameier i dag eller i fremtiden. Samfunnet er i stadig endring og nye aktiviteter og næringer vil komme.</i></p> <p><i>Vi må få bruke reinen som reiselivsopplevelse og ta med folk inn i området, servere de tradisjonskost og overnatting hele året.</i></p> <p><i>Planen må ikke være til hinder for å ivareta eller bygge nye bygg for å kunne drifte våre eiendommer i fjellet.</i></p> <p><i>Et villreintrekk ved Flævannsdamen som er nemdt i planen/karte eksisterer ikke. Trekket er avkrefta i brev fra leder i villreinutvalget for Nordfjella V/Lars Nesse i 1997. Det kommer eget innspill fra</i></p>	<p>e) Dette er viktig for å skille mellom næringsbygg og fritidsbygg. Anbefales opprettholdt.</p> <p>f) Retningslinjen er foreslått omformulert (se 36). Se også kommentar til 34.</p> <p>g) Dette har bakgrunn i grensene i den interkommunale planen fra 1998, men også NINAs nye kartlegging av villreinens leveområder. Disse områdene brukes i dag lite av villrein, men dette kan endres over tid. Siden mange randområder også er viktige leveområder og siden det er et aktivt landbruk på de nevnte stølene (areal sør for Blåbergstølene – jfr. kart i høringsuttalelsen), er det gode argumenter for å definere disse konkrete stølsområdene som randområder. Kommunen har ikke foreslått korrigeringer her og jeg foreslår derfor ingen endring. Om hele området øst for Fanitullvegen, se nedenfor.</p> <p>h) Dette er en bør-formulering i retningslinjen, og må vurderes konkret lokalt. Normalt vil næringsbehov være utgangspunktet, mens hensyn til villrein skal vurderes og vektlegges.</p> <p>i) Det er sikkert riktig, og vil bli tillagt vekt i konkrete saker.</p> <p>j) Om området øst for Fanitullvegen, se nedenfor.</p>
--	---	---

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

	<p><i>grunneier i Beihovd-Fagerdalen/Flævassdammen om dette trekket. Se vedlegg skriv fra 1997.</i></p> <p>Vi forventer at villreinstammen blir forvaltet ut fra en fornuftig forvaltningsplan og at det er beite/næringsgrunnlag til dem. En må ikke få problemer med intensjonen i §1.1 på kort eller lang sikt. Dette må også gjelde for tilstøtende villreinområder (eks Hardangervidda).</p>	
47. Herman Rabbestøl, Hovet	Mener planen er i mot all utvikling og at den ikke tar hensyn til tidligere tiders bruk. Fremhever viktigheten av jordbruk, matproduksjon, turisme og tamreindrift.	Tas til etterretning. Om tamrein se 50.
48. Knut Sletto, Hovet	Gir et historisk tilbakeblikk om forholdet tamrein og villrein. Understreker at all rein i Norge som ikke gjetes, er <i>blandingsrein</i> . Mener denne blandingsreinen har fått for store rettigheter i den regionale planen, og at dette går på bekostning av andre næringsinteresser. Mener planen er imot all utvikling og ikke tar hensyn til tidligere tiders bruk. Konkluderer med at hvis denne skulle bli vedtatt, må all drift opphøre og staten må kjøpe eller gi årlig erstatning for områdene.	Tas til etterretning. Om tamrein se 50.
49. Urevassbotn AS v/Guro Villand	Sier de har sitt areal innenfor verneområdet. Mener verneplanen vil gi konflikter for primærnærings med sauebeite, tamreindrift og turisme. Konkluderer med at det blir mye tid til papirarbeid, og ikke produktivt arbeid. Og at bygdefolk til slutt blir husmenn på egen grunn.	Dette er ikke en verneplan, og rammene for landbruk snevres ikke inn. Om tamrein se 50
50. Østre Hol tamreinlag v/Knut Sletto	Ber om at §2.6 om at det ikke skal tillates tamreindrift, blir sløyfet. De ønsker å ha mulighet for å drive en tradisjonsrik og historisk viktig næring for fjellbygdene.	Forholdet tamrein og villrein har vært viet en del fokus i denne planprosessen. Det villreinfaglige miljøet er klare på at de to formene utelukker hverandre. Når hensikten med planarbeidet er å sikre villreinstammen for framtiden, må denne prioriteres her.

Arealene øst for Fanitullvegen (Ål og Hemsedal)

Kort oppsummert fra høringen:

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

Det er kommet mange innspill om dette området. Mange lokale aktører ønsker dette som et kombinert område med rom for både villrein, landbruk og turisme. Noen foreslår å trekke plangrensen i Fanitullvegen (altså ta arealet ut av planen). Det foreligger også et forslag om å omdefinere et mindre areal i Ål (ved Blåbergstølen) til randområde. Næringslivet i Hemsedal ønsker Systerskard som utviklingsområde, og foreslår å ta det ut av planen. Hemsedal kommune anbefaler å behandle Systerskard likt med Kvammadalen. Andre hevder det motsatte, og beklager at Systerskard er omdefinert fra villreinområde til randområde.

Hoveddrammer for de to sonene:

- Randsone er i prinsippet en kombinasjonssone slik jeg forstår flere grunneiere ønsker. Her skal det kunne drives aktivt landbruk, Landbruk pluss og legges nye stier og løyper, samtidig som det er leveområder for villrein. Det er ingen særskilte begrensninger på næringsbygg knyttet til landbruk. Men alle aktiviteter må ta hensyn til villrein.
- Nasjonalt villreinområde er svært viktige leveområder, og områder der villreinen har "førsterett". Etablerte stier og løyper kan opprettholdes. Tradisjonelt landbruk kan drives, og det er ingen særskilte begrensninger på næringsbygg knyttet til dette. Men for ikke å øke ferdselen vesentlig, skal det normalt ikke legges nye stier og løyper.

Det er en viktig forskjell på muligheter for nye stier og løyper i henholdsvis randsone og villreinområde. Mulighetene for "landbruk pluss" er også ulike. Disse forskjellene bør man opprettholde for å gi villreinen høy prioritet i de viktigste villreinområdene. De mange innspillene gir grunnlag for å vurdere om grensen mellom sonene er trukket "riktig" i dette området.

Situasjonsbilde for arealet øst for Fanitullvegen:

- Villreinen bruker dette området svært lite per i dag. Men her er gode beiter, så dette kan endre seg over tid. Jeg er blitt orientert om at minst 1000 dyr denne høsten i flere uker har beitet på framsida av Reineskarvet (altså rett vest for dette området). Veggen til disse beiteområdene er da kort.
- Deler av området har mange aktive støler og mye beitebruk, og er følgelig landbruksmessig viktig. Dette er særlig viktig i Ål.
- Området har noen stier og løyper, men det kan legges betydelig mer til rette for friluftsliv om det åpnes for det. Her er potensiale knyttet til friluftsliv og turisme.
- Systerskard har stort alpint næringspotensial.

Høringsversjonen av planen følger i prinsippet den interkommunale planens arealsonering, men Systerskard er omdefinert fra villreinsone til randsone for å imøtekomme lokalt næringsliv.

Vurdering:

Med utgangspunkt i villreinens nåværende bruk av dette området, kan planen virke noe rigid. Jeg anbefaler derfor å "myke" noe opp. Spørsmålet er om det eventuelt bør skje ved å opprettholde nasjonalt villreinområde med bedre muligheter for utvikling av stier og løyper, eller om området bør omdefineres til randområde med sterke føringer for hvordan stier og løyper skal legges (som på bremmen rundt Hallingskarvet).

Min anbefaling er å videreføre arealsonene som i høringsversjonen, men endre retningslinjene slik at det øst for Fanitullvegen gis mulighet for:

- å opparbeide nye stier og løyper etter en felles sti- og løypeplan i nasjonalt villreinområde (men kun øst for Fanitullvegen).
- sti- og løypeplanen må bygge på at dette er leveområde for villrein. Det innebærer at villreinens behov skal vurderes mht. hvor stier og løyper legges og dessuten ha klare forutsetninger om rask stenging av løyper når/hvis rein nærmer seg.

Det er ofte snakk om differensiert arealbruk. Dette er et forsøk på det.

Regional plan for Nordfjella – høring høsten 2013.

Prosjektleders oppsummering av uttalelser, samt vurdering og anbefalinger. 17.12.2013.

Selv om jeg tidligere (før høring) med bakgrunn i KUen anbefalte at Systerskard skulle ha samme muligheter som Kvammdalen, anbefaler jeg nå å videreføre dette slik høringsversjonen er. Dette med bakgrunn i styringsgruppas grundige og kompromissorienterte drøfting i juni, og at det ikke er kommet nye momenter i saken gjennom høringen.

Rallarvegen

Formuleringen i §2.1 er utydelig fordi den ikke sier hvordan snøen har smeltet. Miljødirektoratet (uttalelse 7) er tydelige på at formuleringen er for vag, og ønsker en presisering til "naturlig smeltet". Foreningen visitrallavegen.no (28) og Aurland kommune ønsker å knytte dato til retningslinjene.

Jeg tror datofesting og mulighet for å "hjelpe til" med snøsmeltingen en kort periode før dette, vil være best. Da unngås for tidlig start et år med lite snø, og turister og næringsliv vet hva de har å forholde seg til. Valg av dato må ivareta både villrein og turistsesong. Med bakgrunn i dette foreslår jeg at setningen om Rallarvegen i §2.1 endres til: **Rallarvegen kan åpne for sykkelturisme fra 1. juli.**

Raudafjell

Å definere store delen av Raudafjell som nasjonalt villreinområde har så langt vært lite debattert. I høringen er det flere som uttaler seg generelt positive til at området er tatt med i planen. Flere "tunge" aktører tar imidlertid til motmæle mot status som nasjonalt villreinområde. De mener det er bra at området er innlemmet i planen, men at det er mer naturlig å definere Raudafjell som randområde. Ulvik kommune, villreinnemnda og villreinutvalget har tatt til orde for dette. Slik jeg forstår de, er de bekymret for at arealsoner i den regionale planen skal bli førende for forvaltningsgrenser. Dette er to helt forskjellige forhold, men vi må konstatere at andre kan oppfatte det annerledes.

En eventuell kartendring her bør i så fall følge 1998-planens grense, dvs. at grense for nasjonalt villreinområde trekkes i plangrensen for 1998-planen og alt vest for dette blir randområder. Det meste av disse arealene er verneområder (Nærøyfjorden verneområde), og en slik endring får her ingen betydning. Mer reell blir en endring for Raudafjells sørlige områder, - i Voss og Ulvik.

Flere momenter taler for å lytte til disse innspillene: Randområdene er også leveområder for villrein (jfr. Miljødirektoratet, uttale 7) og hensyn til villrein skal tas her også. Det kan videre være fornuftig å la tiden vise om dette utvikler seg til et viktig villreinområde før det defineres inn i nasjonalt villreinområde. Området får med dette også et noe større handlingsrom for utvikling av sti- og løypenett. Jeg foreslår at **Raudafjell omdefineres til randområde.** For å ha løpende oppmerksomhet på utviklingen, bør det tas inn i handlingsplanen som fokusområde med følgende prikkpunkt:

- **Raudafjell – følge utviklingen i reinens bruk av arealet**